

Téereb Danyeel — Limu fukk ak Juróom-ñett

Waxtu bi

Jeff Pippenger

2023-12-13

Noonu sellal na nekk bu leer ne saraxal ñetteelu xaaj bu Daniel dafay tegtal yoonu Dimaas ci États-Unis. Ci Esaïe xaaj ñaar-fukk ak ñett, jigéenu moykat bu Tir, mi di def njaaloo ak buur yi ci suuf si, mooy jigéenu moykat bi ci Peeñu mi di def njaaloo ak buur yi ci suuf si. Ci Peeñu fukk ak juróom-ñaar, jigéen jooju am na ci boppam bindu bii: Babylone Bu Mag bi.

Jigéen ji soloon nañ ko mbubb mu xonq bu ñuul ndax bu siiw ak bu xonq, te ñu rafetloo ko ak wurus ak doj yu wert ak per. Mu yor ca loxoom kopp bu wurus bu fees ak ñaawteefi jëfëram ak sobeey njaaloom. Te ca jë frontam amoon na tur bu ñu bind, ne: KUMP, BABILON BU RÉY BI, YAAYU NJAALO YI AK ÑAAWTEEFI SUUF SI. Peeñu gi 17:4, 5.

Balaa 1950, diksiñeer yu angale bi doon nañu wax bu jub jigéen ji ñu teg ci ñaari aaya yii, ne mooy kërkaag Room gu Katolik. Àddina bépp xamoon na, gannaaw Jamono yu Lëndëm yi ak fitna yi Katolik yi defoon, te amoon diggante 538 ak 1798, ne kërkaag Room mooy jàñq bi di def njaalook ak buur yi ci suuf si. Bindu Boppaliku Amerik bi ñu sosoon ngir bañ nguurug Katolisim, te it ngir bañ nguurug buur yu suuf yi, yi daan sàkk boole yu yàqu ak jàñq bi. Esayi saar 23 mooy wone ne dees na fàtte jàñq bi. Dinga gisul mukki ci benn xët-u-seet bu bees benn tekkiin bu wax ne jànqu Peeñug Yàlla 17 mooy kërkaag Katolik, ndaxte Kàddu Yàlla du wàññiku mukki, te Kàddu Yàlla wax na ne dees na ko fàtte.

Te bés na ci bés booba Tir dinañ ko fàtte juróom-ñaar-fukk at, ni fan yu benn buur; gannaaw mujjeem juróom-ñaar-fukk at, Tir dina woy ni jigéen ju moytu. Jëlal xalam, wër dëkk ba, yaw jigéen ju moytu ji ñu fàtte woon; defal neex melodi, woyal bari woy, ngir ñu man laa fàttali. Te bés na ci bés gannaaw mujjeem juróom-ñaar-fukk at, Boroom bi dina seetsi Tir, te moom dina dellu ci peyam, te dina moytu ak mboolem nguur yu àddina si ci kaw suuf. Te njayum ak peyam dina sellal ci Boroom bi; duñu ko denc mbaa téral ko; ndaxte njayam dina nekkal ñi dëkk fa kanam Boroom bi, ngir ñu lekk ba fees, ak ngir sol yu sax. Esayi 23:15–18.

Kàddu Yàlla du bàyyikoo mukki, te gannaaw atum 1798, jigéen ju njaaloo jiñu fàtte woon nañu ko, waaye ci bés yu mujj yi dees na ko fàttaliku. Dees na ko fàttaliku bi ñuy xeex Noflay bés-ju-juróom-ñaaareelu Yàlla, te mooy benn ndigal ci Fukk yi Ndigaal yi, bi waroon a sax ci fàttaliku. Dees na ko fàttaliku bi muy jël ay xalamam, wër dëkk ba, di def wax ju neex ak woy yu bare. Muy woy ay woyam ci mujjug juróom-ñaar-fukk at, yu di fan yi benn buur. Buur, ni ko Daniel saar ñaaareel bi waxe, nguur la.

Te fépp fu nit ñi doomu nit ñi dëkk, ak rab yi nekk ci àll bi, ak picc yi ci asamaan, Yàlla jox na lépp ci sa loxo, te def na la kilif ci yéen ñépp. Yaw yaay bopp boobu wurus bi. Daniel 2:38.

Ab “bopp,” mbaa “buur,” ñoom ñaar ñépp ay misaal lañu yu jëm ci ab nguur. Nguur gi tegtal “fan yu benn buur,” mooy États-Unis. États-Unis tambalee ay nguuram ci yoonu waxu yonent yi ni rab

wu suuf bi, ba ñu joxee jigéenu Babylon gaa nga xam ne mooy mbir mu rey ci atum 1798. Mu taxaw ba di jëm ci nguur gu juróomeelu Biblee ci waxi yonent yi, ba kera Sunday law. Nguur gu dëgg gu Biblee wax ci waxi yonent yi te dënn dugg nguur ci juróom-ñaari at, mooy Babylon.

Seetleen, dina yebbi te jël mboolem njabooti bëj-gànnar, wax na Aji Sax ji, ak Nebukadnetsar buurub Babilon, sama jaam, te dinaa leen indi, ñu daldi song suuf sii, ak waa dëkkam yi, ak xeeti réew yi mépp yi ko wër; te dinaa leen alag yàgg, def leen lu nit ñi di waaru ci, ak lu ñuy wax ak xas, ak yàqu yuy sax ba fàww. Rax-ci-dolli, dinaa jële ci ñoom baatu mbégte, ak baatu bannex, baatu góor-guiy séy, ak baatu jigéen-jiy séy, riirug dojalu mburu yi, ak leeru lampa bi. Te suuf sii yépp dina nekk yàqu ak lu nit ñi di waaru ci; te xeeti réew yii dinañu jaamuuru buurub Babilon juróom-ñaar-fukk at. Te bu juróom-ñaar-fukk at yi mattee, dinaa mbugal buurub Babilon ak xeet woowu, wax na Aji Sax ji, ndax seeni ñaawtéef, ak suufu Kalde yi, te dinaa ko def yàqu yuy sax ba fàww. Yereimi 25:9–12.

Babilon bu dëgg moo doon nguuru ñetti fukk ak juróom-ñaar at, te loolu dafa melal nguuru bu fan yu mujj ya, buy nguuru ñetti fukk ak juróom-ñaar at yu misaal. Nebukadnesar, buurub Babilon, songoon na Yuda ñetti yoon. Jëfandikukat bu jëkk bi moo doon ci Yoyakim, te ca jamono jooju la ñetti fukk ak juróom-ñaar at yi ci kàddug Yérémie tàmbalee. Mu jeexee ci deenju Belshassar, ba Yàlla mbugal “buurub Babilon,” ni mu mbugale woon buur Yoyakim ca njàlbéenu ñetti fukk ak juróom-ñaar at ya. Nguuru gu waxu yonent bi tegtal ni “ay fan yu benn buur” (benn nguuru) te di “ñetti fukk ak juróom-ñaar at” mooy Babilon, te nguuru yonenti Biibël bi nguuru ñetti fukk ak juróom-ñaar at yu misaal yi ci jamono ji jigéen ju ndawju Tir diñu fàtte ko, mooy rab wu suuf wi ci Peeñu Yàlla saar fukki ak ñett. Coppite gi nekk diggante juróomeelu nguuru ak juróomeelu bennoo gu mujj gi ci yonenti Biibël ci atum 1798, bokk na ci dëgg gi Yowaana di wone ci Peeñu Yàlla saar fukki ak ñett.

Noon laaj ci suuf gu géej gi, te ma gis rab buy génn ci géej gi, mu am juróom-ñaari bopp ak fukki waññ, te ci ay waññam yi fukki kaala, te ci ay boppam yi turu xasaw Yàlla.... Noonu it ma gis beneen rab buy génn ci suuf si; mu am ñaari waññ ni xar, waaye dafa wax ni njàngat. Peeñug Yàlla 13:1, 11.

Teer gu géej gi Yowaana taxawoon ci Kàddu gu Sell ga, Peneen 13, dafa mel ni mu ngi teg 1798.

“Ca jamono ja ba Papasi, gannaaw ñu jël ko dooleem, te ñu ko taxa bàyyi fitnaal yi, Yowaana gis na beneen kàttan buy yokku ngir delloo baatub njaay mi, te jëfandikoo jëf ju metti te xaste Yàlla ni mu doon def. Kàttan googu, mooy bu mujj bi war a xeex ak mbooloom Yàlla ak yoonam, te ñu ko tekki ci rab wu am ñaari wex yu mel ni yu xar. Rab yi ko jiitu woon jóge nañu ci géej gi; waaye bii jóge na ci suuf si, te loolu di firndeel yokkute gu dal te jàmm gu réew mi muy tegtal—Etazini.” Signs of the Times, February 8, 1910.

rab gu joge bi dañoo ci suuf-suuf gu géej gi ak rab gu suuf si. Juróomeel buur bi ci waxu yonent yi ci Biibël bi ci atum 1798 (tefesug géej gi), dafa teguwoon ci jaar-jaari jamono ju weesu, te buur bu juróom-benn bi mooy jaar-jaari jamono jiy ñëw. Milerit yi gisulñu dëgg googu. Mayeetu xel joxees na ko William Miller ngir mu xam kàttanu njaaloo gi, maanaam paganism, ak li mu jëfandikoo ak buur bi ci topp, bi ñu teg ni rab gu Katolisism bi. Peeñu 13 ubbi na nettali bu yonent bu dëggul bi,

mooy ñetteelu kàttan ci ñetti kàttan yi di jiite àddina bi jëm Armageddon. Nettali bi tambalee na ci tefesug géej gi ci 1798.

Etaa-sàxare Amerik tambalee ay jaar-jaaram ak misaalu xarum, waaye mu jeexal ay jaar-jaaram di wax ni ab nago. Jaar-jaaru juróom-ñett-fukk yi tegtal ci misaalu nguug rab wu suuf si, dañu ko tegtal ci benn aaya rekk, ci saraxu fukk ak ñett ba ca Téereb Peeñug Yàlla, ndaxte aay bi mooy wone tambaliwaay ak mujju rab wu suuf si ci benn wax jii benn.

Te ma gis malaakaat mu bees jógé ci suuf si; te amoon na ñaari gemmiñ yu mel ni xar, waaye dafa waxoon ni njàngat. Peeñu 13:11.

Bu Etats-Unis bi waxe ni janax, dina jël yoonu dimaas. Bala mu matal jëfandikookat ngëmu dimaas, kërkeri Protestaan yi dëgëradi dinañu booloo te jël kilifteef gu politig ci kaw nguug gu dëgëradi, bi ñuy sos nataalu rab wa. Bu waxum Yàlla tēnk (te def na ko ay yoon yu bare), ne saraxu tabbaxal bi Nebukadnetsar defal woon nataalu wurus wa mooy arafal yoonu dimaas, mooy mândarga njëxalug juróom-ñaar-fukk at yu aji-jëfandikoo yu rabu suuf si. Daniel saar yi njëkk ba ñetteel dañuy tegtal yenn xebaar yu ñetti malaaka yi nekk ci Apocalypse saar fukki ñent. Ñetteelu malaaka bi dafay nekk dëgg gu dund bu yoonu dimaas agsee.

Ci wàllu wax jëfandikukat, ay sarax yu njëkk ba ñetteel ci téereb Daniel dañuy tegtal juróom-ñaar fukki at yu mel ni ay misaal yu rabu suuf bi ci Njálbéen 13. Nattu lekk bi ñu tegtal ci sarax bu njëkk bi, ak misaalu Yehoyakim, dañuy xamale ne sarax bu njëkk bi, ci wàllu wax jëfandikukat, tām̄balee na ca dooleel malaaka bu njëkk bi, muy 11 ut awgüst 1840, walla 11 ut sàttām̄buru 2001, ci jaar-jaaru malaaka bu ñetteel bi.

Babilon mooy xeet wi yoroon nguug gi diiru juróom-ñaar-fukk at, te at yooyu dañuy tegtal jaar-jaariwaayu États-Unis. Juróom-ñaar-fukk at yu Babilon nekkoon duñu jeex ba gannaaw ñebbital Nebukadnetsar ci nataal wurus wa, waaye ci waxu yonent bi, juróom-ñaar-fukk at yu misaal yi Isaya jëfandikoo ci saar ñaar-fukk ak ñett, dañuy jeex ci saar ñett ba ci Daniel. Bi orkestaru Nebukadnetsar di xale muzik bi ngir xewu ñebbital ba, marku rab wi dañuy ko doxal, te ci booba jigéenu moykat bu Tir ak Babilon di tām̄bali woy ay woyam ci kanamu buur yi ci suuf si, fekk Israel gu daanu ci ngēm di sujjóot te fecc.

Buur Nebukadnecar defar naxar wu wurus, mi njoolam tollu benna ñaar-fukk ak juróom-benn loxo, te yaatuwaayam juróom-benn loxo; mo ko taxawal ci mbedd mi tudd Dura, ci diiwaanu Babilon. Noonu buur Nebukadnecar yónnee ngir dajale boroom kuréel yi, governëer yi, njiit yi, àttekat yi, boroom alal yi, xelkat yi, serif yi, ak bépp kilifay diiwaan yi, ngir ñëw ci ubbi xarit wi ñu jagleel naxar wi buur Nebukadnecar taxawaloon. Noonu boroom kuréel yi, governëer yi, njiit yi, àttekat yi, boroom alal yi, xelkat yi, serif yi, ak bépp kilifay diiwaan yi dajaloo ngir ubbi xarit wi ñu jagleel naxar wi buur Nebukadnecar taxawaloon; te ñu taxaw fa kanam naxar wi Nebukadnecar taxawaloon. Noonu yëglekat ba wax ak baat bu réy ne: Yeen lañu santaane, yéen xeet yi, réew yi, ak làkk yi, ne bu ngeen dégge riir mbar, xalam, arpa, sakbut, saalter, dulsimer, ak lépp xeetu mbëgtéef, ngeen sujjóot di jaamu naxaru wurus wi buur Nebukadnecar taxawal. Ku sujjóotul te jaamuko, ci saa si lañuy sànni ci biir forno buy lakk buy metti. Moo tax ci waxtu woowu, bi nit ñépp dégge riir mbar, xalam, arpa, sakbut, saalter, ak lépp xeetu

mbëgtéef, nit ñépp, xeet yi, réew yi, ak làkk yi sujóot di jaamu naxaru wurus wi buur Nebukadnecar taxawaloon. Daniel 3:1–7.

Ci “waxtu,” walla ci benn “waxtu” boobu, mooy yoonu Dibber bi ci Etazini, ku nekk ku bañ a sujjóotal nataalu wurus bi, dees na ko “sànni ci diggu safara su xumb te lakk.” Téere bi rekk ci Kóllère Gu Yàgg gi te am baat bi ñu tekki ne “waxtu,” mooy téere Daniel. Baat bi ne “waxtu” ci sarax peññu ñett, dafay tegtal dikkug marka rab wi. Baat bi ne “waxtu” itam dafay tegtal yégleb malaaka bu njëkk bi ci sarax peññu ñeent, ndaxte foofa muy misaal waare bi ñu jox Nebukadnecar ci mbirum “waxtu” bu ñëw bu àtte Yàlla.

Noonu Daniyel, mi ñu tudde Belteshatsar, daldi yéemu ba am lu mat benn waxtu, te ay xalaatam jaxasoo ko. Buur bi wax ne: “Belteshatsar, bul na la gént gi walla liy tekki jaxasoo.” Belteshatsar tontu ne: “Sama sang bi, na gént gi dal ci ñi la bañ, te liy tekki ci say noon.” Daniyel 4:19.

Dañeel joxe na Nebukadnesar artu yàqaar gu jëm ci waxtu kàtte Yàlla buy ñëw ci moom, te gannaaw ga Nebukadnesar bañ na ko. “Waxtu” wi ci saar bi ñenteel, bu ñu ko jëfandikooat ci biir saar boobu, dafa taxawal “waxtu” wi kàtte ga agsi. Ci jaar-jaaru Millerit yi, “waxtu” wu njëkk wi ci saar bi ñenteel, dina tegtal agsigu malaaka bu njëkk bi ci atum 1798. Baat boobu mat na ba mat baat bi ba kàtte seetkat bi tàmbalee ci 22 Oktoobar 1844. “Waxtu” wi ci saar bi ñenteel, njëkk dafa mel ne melo wu yégle kàtte guy ñëw, te gannaaw loolu ñu jëfandikoo ko nekk melo wu kàtte ga agsi. Jëfandikoo bu njëkk bu baat bi “waxtu” dafa tegtal atum 1798 ak agsigu malaaka bu njëkk bi, te ñaareelu jëfandikoo bi dafay tegtal 22 Oktoobar 1844 ak agsigu malaaka bu ñetteel bi.

Ca waxtu la lañu matale loolu ci Nebukadnesar; ñu génne ko ci biir nit ñi, te mu lekk gëy ni nag yi, te yaramam tooyoon na ak xonqalu asamaan, ba kàwaram màgg ni xeftu ngelaw, te weñam ya ni làmmiñu picc yi. Daniel 4:33.

Kon “waxtu” bi nekk ci sarax 4 dafay mel ni màndarga ñaar ñaari at yu am solo: 1798 ak 1844, te ñoom ñoo di bopp yu mujj yu ñaari musiba yi ñuy wax “juróom-ñaari yoon,” yi jublu ci nguur gu bëj-gànnar gi (tàmbalee ci 723 BC) ak nguur gu bëj-saalum gi (tàmbalee ci 677 BC) ci Israyil. Ñaari musiba yooyu, tegtal at yu tollu ci ñaar-fukki juróom-ñaar téeméer ak ñaar-fukk ak ñaar-fukk yi ñu tasaaroo ak yiññu ci jaam, dañuy melal jëfandikoo meru Yàlla bu njëkk ak bu mujj ci askanam wu wacoon ci ngëm. Ñoom ñépp ñàkk nañu ak àtteb Yàlla, te jeexital bu kenn ku nekk ci ñoom dafay tegtal yégleb ndigalu Yàlla buy ñëw ci àtteb xoolanteem, mbaa dikkug àtteb xoolante boobu. Ñaari àtte yi ñuy tegtal ci jeexital ñaari àtte yi ñuy wax “juróom-ñaari yoon” dañu leen tegtal ci baat bi ñuy wax “waxtu” ci Daniel sarax 4.

Ci jaar-jaari Millerite, “waxtu” mooy tegtal tàmbaliwaayu yëngu-yëngu bi ca waxtu mujj ga ci atum 1798, ba malaaka bu njëkk bi agsee; te ñaareel “waxtu” bi ci saar ñenteel bi mooy tegtal mujjug yëngu-yëngu bi, ba malaaka bu ñetteel bi agsee ci 22 Oktoobar 1844. Yëngu-yëngu Millerite bu malaaka bu njëkk bi dina dellusi ci yëngu-yëngu bu malaaka bu ñetteel bi, ba tax ñaari jëfandikoo yu “waxtu” ci saar ñenteel bi itam mandargaale nañu waxtu mujj ga ci 1989, ak it yoonu dibeer bu jekk a ñëw. Yëngu-yëngu Millerite bu malaaka bu njëkk bi yégle woon ubiteg àtteb seetkat bi, te yëngu-yëngu bu malaaka bu ñetteel bi mooy yégle ubiteg àtteb Yàlla buy

jëfandikoo ndigal, mi di dem ndànk-ndànk, tàmbalee ci yoonu dibeer bi, te di wéy ak yokku ba ci Ñëw gu Ñaareelu Almasi bi.

Danu wara jàngat sunu njàng mi ci Daniel saar ñetteel, te ci bind bu ci topp dinañu jeexal sunu xalaat ci baat bi “waxtu”.

Seet, yónni naa leen ni xar yi ci biir gaynde yu soxor yi; kon nag, nekkleen ñu xel ni jinax yi, te ñu sell te du ñaaw ni pitax yi. Waaye moytuleen nit ñi; ndaxte dinañu leen jébbal ca kureel ya, te dinañu leen dóor ay yar ci seen jàngu ya. Te dees na leen yóbbu kanam njit ak buur yi ngir sama tur, ngir nekk seede ci seen kanam ak ci kanam xeeti ñi dul Yawut. Waaye bu ñu leen jébbalee, buleen jàppale seen xel ci ni walla li ngeen wara wax; ndaxte dees na leen jox ci waxtu woowu li ngeen wara wax. Ndaxte du yéen ngeen di wax, waaye Xelum seen Baay mooy wax ci yéen. Rakk dina jébbal moroomam ba dee, te baay jébbal doomam; te doom yi dinañu jóg ci seen waajur te tax ñu rey leen. Te ñépp dinañu leen bañ ngir sama tur; waaye ku muñ ba ca mujja, kooku mooy mucc. Waaye bu ñu leen di fitnaal ci dëkk bii, dawleen dem baneen; ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, du ngeen weesu ci dëkk yi Israayil lépp, ba Koomu Nit ki dikk. Taalibé du sut sangam, mbaa jaam du sut boroomam. Doy na taalibé bi nekk ni sangam, te jaam bi nekk ni boroomam. Su ñu tuddee boroom kër ga Beelsebul, ana ni gën a bari lañuy tudde ñi bokk ci këram? Kon nag buleen leen ragal; ndaxte amul dara lu muur, te du feeñ; mbaa lu nëbbu, te du xamiku. Li ma leen wax ci lëndëm, waxleen ko ci leer; te li ngeen dégg ci nopp, yégleen ko ca kaw kër ya. Te buleen ragal ñi rey yaram waaye mēnuñu rey ruu; waaye gëna ragalleen ki man a alag ruu ak yaram ci safara. Macë 10:16–28.